

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOLOŠKI FAKULTET
Danila Bojovića bb
P.f. 91
81402 Nikšić
Crna Gora

UNIVERSITY OF MONTENEGRO
FACULTY OF PHILOLOGY
Danila Bojovića bb
P.O. Box 91
81402 Nikšić
Montenegro

Tel.: +382 40 224 008, 243 912, Fax: +382 40 224 008, www.filoloski.ucg.ac.me, e-mail: filoloski@ucg.ac.me

Broj: 01-1473/10
Nikšić, 1. 11. 2023. godine

UNIVERZITET CRNE GORE

Odboru za doktorske studije

Senatu

U skladu sa članom 35 Pravila doktorskih studija dostavljamo Izveštaj Komisije za ocjenu podobnosti doktorske teze i kandidatkinje mr Lidije Vojinović.

DEKAN

Igor Lakić

Prof. dr Igor Lakić

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOLOŠKI FAKULTET
Br: 01-1473/9
Nikšić, 01. 11. 2023.

Na osnovu člana 64 Statuta Univerziteta Crne Gore, člana 35 Pravila doktorskih studija, Vijeće Filološkog fakulteta je na **CXCIV** sjednici, održanoj 31. 10. 2023. godine donijelo,

ODLUKU

1. Usvaja se Izvještaj Komisije za ocjenu podobnosti doktorske teze i kandidata **mr Lidije Vojinović.**
2. Prihvata se kao podobna za izradu doktorska teza pod nazivom „Književnost kao mjesto sjećanja – kultura pamćenja ratova XX vijeka u savremenoj južnoslovenskoj književnosti“ i kandidata mr Lidije Vojinović.
3. Prijedlog dostaviti Odboru za doktorske studije i Senatu Univerziteta Crne Gore na dalji postupak.

OBRAZLOŽENJE

Vijeće Filološkog fakulteta je na **CXCIV** sjednici, održanoj 31. 10. 2023. godine razmatralo Izvještaj Komisije za ocjenu podobnosti doktorske teze „„Književnost kao mjesto sjećanja – kultura pamćenja ratova XX vijeka u savremenoj južnoslovenskoj književnosti“ i kandidata mr Lidije Vojinović.

Na osnovu izloženog odlučeno je kao u dispozitivu.

DEKAN

Igor Lakić
Prof. dr Igor Lakić

OCJENA PODOBNOSTI DOKTORSKE TEZE I KANDIDATA

OPŠTI PODACI O DOKTORANDU	
Titula, ime i prezime	Mr Lidija Vojinović
Fakultet	Filološki fakultet
Studijski program	Jezik i književnost, Crnogorska književnost
Broj indeksa	1/22
Podaci o magistarskom radu	„Kosmološko i individualno vrijeme u romanima Čarobni brijeg Tomasa Mana i Peščanik Danila Kiša“, Nauka o književnosti, Filološki fakultet Univerziteta Crne Gore, 2021, A
NASLOV PREDLOŽENE TEME	
Na službenom jeziku	Književnost kao mjesto sjećanja – kultura pamćenja ratova XX vijeka u savremenoj južnoslovenskoj književnosti
Na engleskom jeziku	Literature as a Site of Memory - The Culture of Remembering 20th Century Wars in Contemporary South Slavic Literature
Datum prihvatanja teme i kandidata na sjednici Vijeća organizacione jedinice	06. 07. 2023.
Naučna oblast doktorske disertacije	Nauka o književnosti
Za navedenu oblast matični su sljedeći fakulteti	
Filološki fakultet	
A. IZVJEŠTAJ SA JAVNE ODBRANE POLAZNIH ISTRAŽIVANJA DOKTORSKE DISERTACIJE	
<p>Javna odbrana polaznih istraživanja doktorantkinje Lidije Vojinović organizovana je 25. 09. 2023. u sali 217 Filološkog fakulteta Univerziteta Crne Gore u Nikšiću sa početkom u 10:00 sati. Komisija u sastavu prof. dr Ljiljana Pajović Dujović, doc. dr Jelena Knežević (mentorka) i doc. dr Olga Vojičić Komatina (formirana odlukom Filološkog fakulteta od 06. 07. 2023. uz saglasnost Odbora za doktorske studije od 17. 7. 2023) sastala se malo ranije i za svoju predsjednicu odredila prof. dr Ljiljanu Pajović Dujović. Predsjednica je sve prisutne upoznala sa procedurom odbrane i dala riječ doktorantkinji Vojinović. Ona je u kratkom usmenom ekspozeu, uz pomoć prezentacije, obrazložila temu svog dokorskog rada i predstavila rezultate dosadašnjih, polaznih istraživanja, odnosno, ciljeve i hipoteze, metode i plan istraživanja i mogući naučni doprinos, odnosno društvenu relevantnost rezultata istraživanja. Pisani tekst polaznih istraživanja, u koji je komisija imala uvid dvije sedmice prije odbrane, a koji je kandidatkinja branila u formi usmene prezentacije, sadržao je opsežnu elaboraciju teorijskih polazišta i egzemplarnu interpretaciju romana crnogorskog savremenog pisca Ognjena Spahića „Pod oba sunca“ kao romana sjećanja. Prema komentarima komisije koji su uslijedili u nastavku, ekspoze kandidatkinje bio je koncizan, vrlo informativan i precizan, a izloženi sadržaji razumljivi i logični. Kandidatkinja je nakon toga argumentovano odgovarala na pitanja komisije nakon čega se razvila diskusija u maniru kvalitetnog akademskog dijaloga. Članice komisije komentarisale su prijavu</p>	

kandidatkinje na izuzetno ohrabrujući način, uz sugestije za smanjenje obima korpusa rada i naglašavanje pojedinačnih aspekata istraživanja. Uzimajući u obzir sve navedeno, komisija je zaključila da je kandidatkinja uspješno odbranila polazna istraživanja nakon čega je odbrana zaključena.

B. OCJENA PODOBNOSTI TEME DOKTORSKE DISERTACIJE

B1. Obrazloženje teme

Predmet ovog istraživanja su izabrani pripovjedni književni tekstovi (romani) iz savremene južnoslovenske književne produkcije sagledani kao prostor sjećanja. Takvo istraživanje podrazumijeva kompleksno pronicanje u prirodu narativnog oblikovanja prošlosti, te razumijevanje i opisivanje tekstualnih strategija kojima se pripovijeda o individualnim i kolektivnim predstavama prošlosti. U odabranom korpusu akcenat je na pripovijedanju o ratovima u XX vijeku na južnoslovenskim prostorima, pogotovo o ratovima '90-tih godina. Književni tekst u izabranom korpusu funkcionira kao čin naknadne rekonstrukcije istorijske prošlosti, pri čemu njena naratizacija nije usmjerena samo na proces redefinisanja traumatičnog pamćenja pojedinca i kolektiva, već i postepeno prevazilaženje sjećanja na prošlost. U tom smislu književnost ostvaruje važnu etičku i humanističku dimenziju, koja se ogleđa u izgradnji pomirljivije verzije budućnosti kroz sjećanje na zajedničko bolno iskustvo prošlosti. Savremena južnoslovenska književnost, pisana nakon 2000. godine na crnogorskom, bosanskom, hrvatskom i srpskom jeziku, pokazuje tendenciju prema takvoj kulturološkoj i transnacionalnoj paradigmi.

B2. Cilj i hipoteze

Cilj istraživanja kandidatkinje Lidije Vojinović je da, polazeći od teorije kulturnog pamćenja Jana i Alajde Asman (Aleida Assmann), u savremenoj južnoslovenskoj književnosti identifikuje i opiše različite naratološke postupke prezentacije sjećanja na ratove XX vijeka, osvjetljavajući dublje značenjske slojeve teksta i fokusirajući se na mnemotehničku funkciju književnosti, te njenu vezu sa kulturom. Pažnja istraživačice biće usmjerena na ispitivanje tekstualnog i intertekstualnog povezivanja Drugog svjetskog rata i ratova devedesetih godina, kao i odnošenje prema individualnom i kolektivnom pamćenju prošlosti unutar književnog teksta. Iz navedenog cilja proizlaze i sljedeće hipoteze:

Hp1: Na odabranom korpusu, koji čine djela savremene južnoslovenske književnosti, bez obzira na heterogenost njihovih stilskih i poetičkih obilježja, moguće je izdvojiti i podvrgnuti književnoj i semantičkoj analizi mjesta sjećanja na zajedničku prošlost južnoslovenskih naroda u 20. vijeku i izvojiti njihove zajedničke karakteristike.

Hp2: U odabranim romanima savremene južnoslovenske književnosti akt sjećanja se konstruira kroz različite elemente romaneskne strukture, pri čemu junaci romana funkcioniraju kao figure sjećanja – nosioci preovlađujuće bolnog i traumatičnog iskustva prošlosti.

Hp3: Kao specifični oblik pamćenja prošlosti, iako u fikcionalnom obliku, savremena južnoslovenska književnost preispituje individualno i kolektivno pamćenje zajednice, tretirajući posljedice traumatičnih istorijskih događaja iz 20. vijeka, kao i njihov uticaj na pojedinca i društvo.

Hp4: Kako književni tekst stupa u dijalog sa drugim tekstovima, a imajući u vidu vremenski opseg i prostor na kojem je tekst nastao, uspostavlja se kulturološka paradigma proučavanja književnog sjećanja na istovjetne događaje.

Hp5: Svaki književni tekst, pored značenja, proizvodi humanističke vrijednosti, pa proučavanje odabranih romana sa aspekta teorije pamćenja otvara mogućnost za prevazilaženje nacionalnih granica u kojima su oni nastali što, na širem planu, podrazumijeva pokušaj kritičkog sagledavanja i prevazilaženja prošlosti.

Hp6: Interakcija različitih kultura (unutar romana i intertekstualno) doprinosi uspostavljanju

transkulturalnog aspekta teksta, koji se ogleda i u postojanju zajedničkog 'nacionalnog' sjećanja, čime se brišu postojeće granice i formira jedinstveni kulturni prostor otvoren za dijalog o sjećanju na prošlost.

B3. Metode i plan istraživanja

U istraživačkom radu kandidatkinja će koristiti osnovne metode naučnog saznanja koje su primjenljive u području društveno-humanističkih nauka (analitičko-sintetički metod, metod indukcije i dedukcije, metod generalizacije i metod dokazivanja), metode književne analize (strukturalistički, semiotički, fenomenološki pristup, metode savremene naratologije), kao i metode kulturoloških studija u okviru interdisciplinarnog pristupa (istorijsko-komparativni i aksiološki metod, metode sociološke teorije sistema).

Pripremni dio istraživanja uključuje prikupljanje građe i njenu klasifikaciju, odnosno pronalaženje i odabir reprezentativnih romana koji, bez obzira na različite strategije pisanja, tretiraju problem sjećanja na ratove XX vijeka na južnoslovenskom prostoru. Odabir građe uslovljen je teorijskim konceptom koji pomaže u identifikovanju onih elemenata narativne strukture za koje se može utvrditi da funkcionišu kao mjesta sjećanja na prošlost, ali i od načina na koji se pristupa obradi date teme, tj. da li se autor isključivo bavi samo sjećanjem na neki od ratova XX vijeka ili ih dovodi u međusobnu vezu.

Analitičko-interpretativnim postupkom, a uz primjenu ključnih teorijskih pojmova, istraživačica će svaki od romana unutar odabranog korpusa podvrgnuti strukturalnoj i semantičkoj analizi sa ciljem izdvajanja pojedinačnih odlika narativne strukture i ključnih aspekata značenjskih struktura. Na temelju strukturalističkog metoda, izdvojiće i proučiti osnovne elemente unutrašnjeg svijeta tekstova, način njihove organizacije i funkcionisanja u kontekstu problema sjećanja na prošlost (odnos fabule i sižea, modelovanje likova, tehnike pripovijedanja, prostorni i vremenski nizovi). Svaka od pomenutih strukturalnih jedinica nosilac je određenog smisla, pa će fenomenološki i semiotički metod biti ključni u razumijevanju kompleksnih značenjskih slojeva teksta ili onih čija konkretizacija izmiče čitaočevom razumijevanju. Način organizacije naracije i njenih sastavnih činilaca omogućava da se ispituju osnovne karakteristike tekstova koji pripadaju jednom žanru, ali i da se utvrde njegove granice.

Na temelju pojedinačnih interpretacija i potpunijeg razumijevanja unutrašnjih slojeva teksta, istraživanje teži da ponudi katalog tekstualnih strategija koje su karakteristične za književnost sjećanja i literarnog odnosa prema prošlosti.

Implementacija komparativne metode na tekstove iz različitih nacionalnih književnosti u okviru južnoslovenskog korpusa doprinijeće izdvajanju pojedinačnih i zajedničkih narativnih postupaka kojima se, u književnosti sjećanja na ratove prošlog vijeka, ostvaruje sličan ili isti značenjski potencijal. Posebna i opšta svojstva izdvojena interpretacijom u završnom dijelu rada, primjenom metode generalizacije, dovešće do opštih zaključaka radi sveobuhvatnosti u pristupu i obradi teme.

Kako je književnost produkt kulture (one iz koje potiče, ali i one sa kojom ostvaruje kontakt), metode kulturalnih/interkulturalnih studija pružiće mogućnost istraživačici da objasni kako romani iz različitih nacionalnih književnosti uspostavljaju odnos prema kulturnom pamćenju vlastite zajednice, ali i da izvede zaključke koji se tiču sveobuhvatnog kolektivnog pamćenja ratova prošlog vijeka na južnoslovenskom tlu.

Interdisciplinarnost u obradi teme uključuje imagološki pristup (naročito tamo gdje se uspostavlja odnos prema drugoj kulturi i naciji), primjenu teorije studija sjećanja i studija traume, pri čemu sjećanje kroz književnost prepoznaje kao postupak liječenja traume, a s obzirom na kulturološki aspekt, i jedan vid dijaloga o njoj. Ovakvo istraživanje je i kvalitativnog karaktera, naročito kada se uzme u obzir metodska raznovrsnost u pristupu

temi, kombinovanje unutrašnjeg i spoljašnjeg pristupa u tumačenju teksta, postmodernističke tendencije autora prema dekonstrukciji prošlosti i njenih narativa, kao i mogućnost oslanjanja na kulturološke studije koje omogućavaju komunikaciju između tekstova proizvedenih u različitim nacionalnim sredinama.

B4. Naučni doprinos

Naučni doprinos rada ogleda se u inovativnom pristupu djelima savremene južnoslovenske književnosti, koja do sada gotovo uopšte nijesu bila predmet proučavanja nauke o književnosti niti su proučavana u komparativnom ključu. Time bi nastala prva komparativna studija romana savremene južnoslovenske književnosti koji se mogu identifikovati kao književnost sjećanja. Konkretni proizvod istraživanja biće svojevrsni katalog strukturalnih odlika i semantičkih aspekata na osnovu kojih ih svrstavamo u književnost sjećanja, te isticanje značaja takve književnosti u okviru kulture pamćenja. Poredbeno otkrivanje značajnih analogija u ponuđenom korpusu, uprkos raznorodnim načinima tretiranja fenomena sjećanja u književnosti, predstavlja doprinos komparatistici uopšte, ali i relevantno polazište za buduća istraživanja pomenute problematike. Interdisciplinarni pristup, koji obuhvata primjenu metoda (trans)kulturalnih studija, doprinosi potpunijem osvjetljavanju društveno-istorijskog konteksta u kojem su djela nastajala i omogućava da se produbi način njihovog razumijevanja, ali i istakne važnost recepcije u kontekstu prevazilaženja istorijskih podjela. Pored konkretnog teorijskog i metodološkog doprinosa, ovakva studija podstiče razvoj crnogorskog jezika kao jezika nauke, ali predstavlja i pionirski doprinos proučavanju crnogorske književnosti 21. vijeka.

B5. Finansijska i organizaciona izvodljivost istraživanja

Kandidatkinja Lidija Vojinović sama finansira svoje doktorsko istraživanje. Konkurisala je za stipendiju za doktorska istraživanja Ministarstva nauke koja bi joj značajno olakšala nabavku literature i učešće na relevantnim naučnim skupovima, kao i istraživačku mobilnost. Komisija je mišljenja da je istraživanje finansijski i organizaciono izvodljivo u razumnom roku.

Mišljenje i prijedlog komisije

Komisija je mišljenja da predloženo istraživanje kandidatkinje mr Lidije Vojinović pod naslovom „Književnost kao mjesto sjećanja – kultura pamćenja ratova XX vijeka u savremenoj južnoslovenskoj književnosti“ predstavlja originalan i društveno-relevantan naučno-istraživački poduhvat. Kako pisani tekst polaznih istraživanja, tako i usmena prezentacija teorijskih polazišta istraživanja pokazuje da kandidatkinja izvanredno poznaje savremenu književnu teoriju u oblasti istraživanja, dok egzemplarna interpretacija izabranog romana crnogorskog savremenog pisca Ognjena Spahića „Pod oba sunca“ dokazuju da Vojinović suvereno vlada pojmovnim određenjima i potrebnim interpretativnim instrumentima i metodama.

Predloženi predmet istraživanja je opravdan, metode su inovativne i naučno fundirane, a istraživački plan je dobro strukturiran, promišljen i realističan.

Kandidatkinja je odbranila svoja polazna istraživanja time što je članice komisije uvjerila da će znalački osvjetliti dosad neistraženi korpus savremene južnoslovenske književnosti sjećanja, i to sa aspekta koji u društvenom kontekstu vraća književnosti njeno dostojanstvo i potvrđuje njenu važnu ulogu u uspostavljanju interkulturalnog dijaloga o traumatičnoj prošlosti susjednih naroda. Komisija jednoglasno zaključuje da će originalni rad o fenomenu sjećanja na 20. vijek u južnoslovenskim književnostima mr Lidije Vojinović biti vrijedan doprinos filološkoj nauci, kao i proučavanju značaja i moći pisane riječi u globalizovanom svijetu.

Prijedlog izmjene naslova

///	
Planirana odbrana doktorske disertacije	
2025. ljetnji semestar	
Izdvojeno mišljenje	
///	
Napomena	
///	
ZAKLJUČAK	
Predložena tema po svom sadržaju odgovara nivou doktorskih studija.	DA
Tema je originalan naučno-istraživački rad koji odgovara međunarodnim kriterijumima kvaliteta disertacije.	DA
Kandidat može na osnovu sopstvenog akademskog kvaliteta i stečenog znanja da uz adekvatno mentorsko vođenje realizuje postavljeni cilj i dokaže hipoteze.	DA
Komisija za ocjenu podobnosti teme i kandidata	
Prof. dr Ljiljana Pajović Dujović, Filološki fakultet Univerziteta Crne Gore, Crna Gora	<i>L. Pajović Dujović</i>
Doc. dr Olga Vojičić Komatina, Filološki fakultet Univerziteta Crne Gore, Crna Gora	<i>O. Komatina</i>
Doc. dr Jelena Knežević, Filološki fakultet Univerziteta Crne Gore, Crna Gora	<i>J. Knežević</i>
U Nikšiću, 2. 10. 2023.	
 DEKAN <i>Igor Račić</i>	

PRILOG

PITANJA KOMISIJE ZA OCJENU PODOBNOSTI DOKTORSKE TEZE I KANDIDATA	
Prof. dr Ljiljana Pajović Dujović	U kojoj mjeri je važno da se temi pristupi sa transdisciplinarnog aspekta? Kako je to moguće praktično ostvariti? Da li je uz skraćenje korpusa i dalje moguće doći do sveobuhvatnih zaključaka koji bi se odnosili na cjelokupnu južnoslovensku književnost sjećanja?
Doc. dr Olga Vojičić Komatina,	Na koji način je moguće teorijski pristupiti distinkciji pamćenja i sjećanja tako da pojmovi budu jasno diferencirani i kao filozofski pojmovi? U čemu je specifičnost pripovjednog žanra kao nosioca sjećanja na prošlost, u odnosu na dramu, imajući u vidu dramske tekstove J. Brkovića, kao i dramaturgiju analiziranog romana O. Spahića?
Doc. dr Jelena Knežević	Da li interpretativni instrumenti mogu da ostanu preovlađujuće naratološki uprkos tome što je istraživanje interkulturološko, odnosno transdisciplinarno? Da li je moguće tvrditi da svekolika književnost sjećanja uključuje motiv prekoračenja granice, u doslovnom i prenesenom značenju, i u kakvoj je to međuzavisnosti sa potencijalom književnog teksta da uspostavlja interkulturalni dijalog?
PITANJA PUBLIKE DATA U PISANOJ FORMI	
(Ime i prezime)	
(Ime i prezime)	
(Ime i prezime)	
ZNAČAJNI KOMENTARI	

Na osnovu člana 8 stav 4, a u vezi sa članom 32a Pravila doktorskih studija, Odbor za doktorske studije, nakon sprovedenog postupka glasanja, na sjednici održanoj 17. 07. 2023. godine dao je

SAGLASNOST

I

Da se prihvati prijedlog broj 01-1473/2 od 06. 07. 2023. godine za imenovanje Komisije za ocjenu prijave doktorske disertacije mr Lidije Vojinović, u sastavu: dr Jelena Knežević, docentkinja Filološkog fakulteta Univerziteta Crne Gore, dr Ljiljana Pajović Dujović, redovna profesorica Filološkog fakulteta Univerziteta Crne Gore, i dr Olga Vojičić Komatina, docentkinja Filološkog fakulteta Univerziteta Crne Gore.

OBRAZLOŽENJE:

Odboru za doktorske studije dostavljen je prijedlog broj 01-1473/2 od 06. 07. 2023. godine za imenovanje Komisije za ocjenu prijave doktorske disertacije mr Lidije Vojinović, u gore navedenom sastavu.

Pravilima doktorskih studija propisano je da Komisija ima, po pravilu, tri člana, od kojih je jedan član mentor. Članovi komisije moraju biti iz naučne/umjetničke oblasti iz koje se doktorska teza predlaže. Uvidom u prijavu teme, zaključeno je da je predložena Komisija formirana u skladu sa Pravilima doktorskih studija.

Nakon sprovedenog postupka glasanja, od ukupno 11 članova Odbora, glasalo je 10 članova – 10 glasova ZA, nije bilo glasova protiv i uzdržanih, utvrđen je prijedlog kao u dispozitivu.

Broj: 01/2-844/3

Podgorica, 17. 07. 2023. godine

predsjednik Odbora za doktorske studije

dr Boris Vukićević